

Trainingsbijeenkomst voor educatief ontwikkelaars

Verslag door Hanneke Jelles

Luisteren, praten maar vooral doen: op de allereerste trainingsbijeenkomst voor educatief ontwikkelaars van Leren doe je Samen zoemde het van de activiteiten. Na een welkomstwoord door Anke Jongen (Natuurmuseum Brabant) en Marianne Benning (Leren doe je Samen) ging het programma van start met een korte uitleg door Krista Leusink (Naturalis) over verschillende brainstormtechnieken. Die werkten de deelnemers een schoolprogramma uit met het thema Voedselketen. 'Je hersenen zijn eraan gewend steeds hetzelfde paadje te volgen. Brainstormen helpt om je van het gebaande pad los te weken', had Krista bij haar introductie gezegd, en dat bleek helemaal te kloppen. De drie gemakkelijk toe te passen technieken die ze introduceerde leverden een breed spectrum aan ideeën op. Die vervolgens gekoppeld werden aan werkvormen, uitgelegd door Hester Ketel (Universiteitsmuseum Utrecht); waarna het resultaat op posters gepresenteerd werd. Een prachtig moment om de nieuw ontwikkelde criteria te toetsen - is wat iedereen ontwikkelt vanzelf al binnen deze normen, werkt het set criteria zoals bedoeld?

Brainstormtechnieken

Aan het eind van de dag zijn het toch vooral de brainstormtechnieken die mee naar huis gaan. De superheld werkt - als je een goede weet te kiezen. Wat zou mijn persoonlijke held Freek Vonk (Pippi Langkous, Tarzan...) in dit geval doen? De 'out-of-the-box' beeldkaarten of nog beter voorwerpen (uit de doos Gevonden Voorwerpen in het museum?) helpen je een andere richting op te denken. Iedereen heeft ter plekke kunnen ervaren hoe verfrissend zulke hulpmiddelen kunnen werken, mits je de 29 'idea-killers' herkent en vermijdt (zoals 'Daar hebben we toch geen tijd voor! Dat hebben we allang bedacht! Dat had een kind van drie ook kunnen verzinnen!') Geen 'Ja maar...', hoogstens 'Ja, En. In noodgevallen is er de zwarte kaart: bingo, wie een ideedodende opmerking maakt is met zo'n kaart rap afgeserveerd – op een grappige, luchtige manier. Zo komt de vaart erin; elk groepje produceert in 20 minuten wel 70 ideeën. Een snelschrijvende brainstormleider is voorwaarde! Wil je nog rapper van start, dan laat je iedereen thuis al z'n eerste ideeën op geeltjes schrijven - of in vijf stille minuten - en gebruik je die als uitgangspunt. Of maak een bloem of ketting: associeer bij een hoofdwoord, in elk blaadje of elke kraal iets nieuws dat met het vorige verband houdt. De inhoud van de bedachte educatieve activiteiten werd niet besproken, het ging om het proces. Is een leider nodig, vroeg iemand: ja, die moet zorgen dat de regels gehandhaafd worden.

Verder is iedereen in de groep gelijk. Het kan ook anoniem, schrijf op en geef door, de volgende reageert. Zo is een idee van de leidinggevende net zo belangrijk als dat van de stagiair, de introverte deelnemer wordt niet steeds overstemd door de extroverte.

Zo'n geweldige stroom aan ideeën vraagt om selectie. Wat ligt voor de hand, zou je morgen al kunnen uitvoeren? Wat is origineel, wat is wel super maar niet realistisch - type

‘met schoolreis naar de maan’? Kan het gecombineerd zodat een onuitvoerbaar superidee uitvoerbaar wordt? Allen plakten desgevraagd tegelijk hun sticker, zodat de deelnemers elkaar niet beïnvloedden bij het indelen van de ideeën.

Werkvormen

Vervolgens moet het geselecteerde idee in een vorm gegoten worden. Hester presenteerde namens haar werkgroepje wat een werkvorm precies is. ‘Wij willen een overzicht maken van alle werkvormen die goed toepasbaar zijn bij onderzoekend leren, voorzien van een verhelderend voorbeeld.’ [zie verder presentatie]

Aan het werk. Maartje Kijne (Naturalis) legde kaartjes neer. Roze kaartjes waaruit iedereen blind een werkvorm trok; en blauwe kaartjes met fases uit de onderzoekscyclus. Zo kon je bijvoorbeeld de werkvorm ‘Drama voor de leerlingen’ treffen in combinatie met de fase ‘Introductie voor de les’. Iedereen ging hiermee hard aan het werk en op een enkele noodkreet na (‘Ik heb weerstand, ik kom niet tot goede ideeën’) konden alle groepjes uit de voeten met de opdracht - alleen de werkvorm ‘dans’ in combinatie met ‘onderzoeksvraag opstellen’ vroeg een beetje smokkelen. Memory werd onderzoekend gemaakt door kinderen zelf een memoryspel te laten maken - niet van twee dezelfde kaarten maar van twee dingen die met elkaar verband houden. De groep was het er wel over eens dat alle fases uit de onderzoekscyclus aan bod zouden moeten komen in een les (‘anders kunnen we net zo goed doorgaan waar we nu mee bezig zijn’.)

Richtlijnen

Het meest heikele onderwerp van de dag: welke gemeenschappelijke richtlijnen hanteren we, wanneer is een les ‘Leren-doe-je-samen-waardig?’ Je praat maar al te snel vanuit je eigen situatie, legt Loes Schippers (Twentse Welle) uit. ‘Daarom is de werkgroep richtlijnen samengesteld uit vertegenwoordigers van heel verschillende musea.’ De richtlijnen zouden moeten gelden voor natuurgerelateerde programma’s, als musea ook andere collecties hebben hoeven ze zich er niet aan te houden - het mag wel natuurlijk, ‘want ze zijn wel goed!’ Loes vertelt hoe de werkgroep onderscheid maakte tussen richtlijnen en kwaliteitsnormen, met als doel een kader te scheppen. Vandaag moet blijken of het duidelijk en wenselijk is. Loes legt het schema uit. ‘Het is geen oordeel, maar scoort een les niet voldoende punten, dan past hij niet binnen de Leren doe je samen doelstellingen.’

‘Dit is de eerste test, is dit werkbaar; we willen graag jullie feedback,’ had Loes aan het begin gezegd. Vooral over de vraag of de ontvangst wel of niet beoordeeld moet worden gaf stof tot discussie. Hoort die bij de les of is het een randvoorwaarde waar de educator geen grip op heeft? ‘Het is een totaalbeleving, de eerste indruk is belangrijk’, vinden de meesten. Maar om daarop te beoordelen? De werkgroep Richtlijnen gaat alle ingevulde formulieren bekijken en zich beraden op de ontvangst. ‘Hoe mooi is het als je met meer vragen naar huis gaat dan je gekomen bent.’ Trouwens ook het vertrek is van belang en kan onderdeel zijn van de les, vindt de groep. In elk geval, je moet er over na hebben gedacht.

Het laatste uur wordt besteed aan korte inspirerende presentaties over manieren van samen ontwikkelen: Co-creatie (Hanneke Jelles, Hortus botanicus Leiden), Ludodidactiek (Anke Jongen, Natuurmuseum Brabant), Scrum (Krista Leusink, Naturalis), Ontwikkelen (op maat) met lokale basisscholen (Els Wennekendonk, Ecomare), Ontwikkelen van een CMK-leerlijn met scholen (Loes Schippers, Twentse Welle) en het project ENCI-groeve (Julie van de Schoor, Natuurhistorisch Museum Maastricht). Genoeg gespreksstof voor de afsluitende borrel.